

TÜRK-ALMAN
BİYOGAZ PROJESİ

2. Biogas-Training

Biyogaz Üretimi İçin Özgeniller

Jaqueline Daniel-Gromke, Nadja Rensberg
Deutsches BiomasseForschungsZentrum (DBFZ)

Ankara, 11.07.2011

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und Reaktorsicherheit

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Bu proje Uluslararası İklim Girişimi'nin bir parçasıdır. Federal Alman Çevre, Doğa Koruma ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı bu girişimi Alman Parlamentosu kararı ile desteklemektedir.

İçindekiler

- Özgenil kullanımının önemi
- Biyogaz üretimi için özgeniller
  - Tarımda
  - Sanayide
  - Belediyelerde
- Çeşitli özgenillerin sağladığı gaz hasılları
- Etki eden faktörler
  - Silaj kayıpları
  - Kesim zamanlarının / Kesim boyunun / Ağaç oranının etkisi
  - Engelleyici maddelerin etkisi
- Çürüme artıklarının dökülmesi / Gübre olarak kullanım

Özgenil kullanımının önemi

- Özgeniller biyogaz tesisinin teknik projelendirilişini belirlemektedir.
- Özgenillerin bulunabilirliği biyogaz tesisinin işletimini belirlemektedir.
- Özgeniller biyogaz tesisinin elde edilebilir hasıllarını belirlemektedir.
- Özgeniller işletici şirketin sınıflandırmasını belirlemektedir.

Biyokütle

Enerji bitkileri

Yan ürünler ve artıklar

Organik çöp

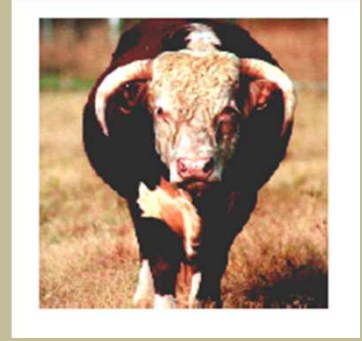
Biyogaz üretimi için özgeniller ve sağladıkları gaz hasılları

Tarımsal biyokütle

Hayvan üretiminden dışkılar

- Sığır dışkıları ve ahır saman-dışkı karışımları
- Domuz dışkıları ve ahır saman-dışkı karışımları
- Tavuk dışkıları, kümes samanı, tavuk kuru gübresi,
- At ve koyun ahır samanı
- Diğer tarımsal atıklar
- Yem artıkları, silaj sızıntı suları, tahıl küspeleri ve hastalık ya da zararlı içeren partiler, ıskarta patatesler vs.

Hasat edilebilir, üretilebilir tarımsal biyokütleler

- Saman, pancar yaprağı ve başka hasat artıkları
- Ara meyveler
- Enerji bitkileri

Hayvansal dışkıların çürütülmesi (gübre şerbeti)

Metan emisyonları, CO₂ – dönüşüm faktörü yakl. 25, Kontrollü çürütme yoluyla metan önlenmesi

Gübre şerbetinin değerli gübre halinde ıslahı

Yenilenebilir enerji üretimi, Fosil enerji kaynaklarının ikamesi yoluyla – CO₂ emisyonu önlenmesi

Gıda maddesi üretiminden çıkan çöpler

- Et endüstrisi
  - Mezbaha atıkları
  - Kemik unu
  - Kan
- Konserve imalatı ve derin dondurulmuş ürün üretimi
- Meyve/sebze işleme (posa)
- Birahane atıkları (malt posası)
- Kiremithane atıkları
- Büyük ekmek fırınları (bayat ekmek vs.)
- Sütçülük işletmeleri
- Katı ve sıvı yemeklik yağ işleme (prina, yağ artıkları)
- Katı yağ ayrıştırıcı kirleri
- Pis sular...

Fazla beklemiş gıda maddeleri

- Son kullanma tarihi geçmiş toptan ve perakende gıda maddeleri:
  - Ambalajsız gıdalar (meyve, sebze, ekmek, et, sucuk, peynir, balık ...),
  - Toz halinde, kuru (un, şeker, hamur katkı karışımları, besin maddeleri, kahve, ...)
  - Macunumsu (yoğurt, katı yemek yağları, salatalar...)
  - Islak ambalajlı gıdalar (meyve, sebze, et konserveleri, ...)
  - Derin dondurulmuş gıdalar
  - Katı gıdalar (unlu gıdalar, et, sucuk-sosis, tatlılar-şekerlemeler, ...)
  - Sıvılar (süt, bira, meyve suları, ...)
- Gıda artıkları
  - gastronomiden, kantinlerden ve yemekhanelerden,
  - Konutlardan.

Organik evsel atıklar

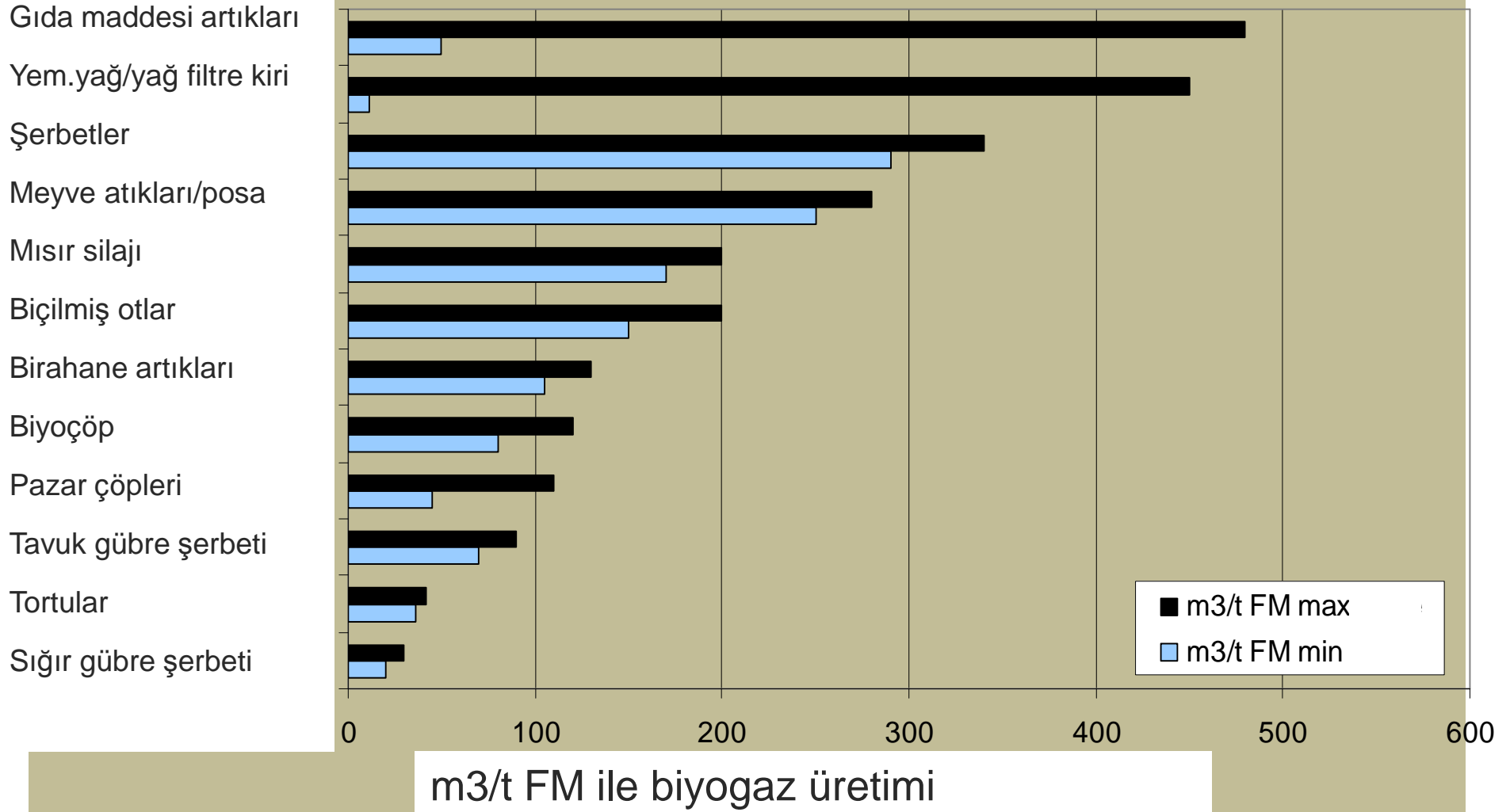
- Evsel çöpün organik bileşeni (ayrı bileşen olarak toplanması)
- Pis sular (Dikkat: halihazırdaki toplama ve arıtma, hukuksal sorumluluk, hizmet yükümlülüğü, atık su ve çöp hukukunun örtüşmesi)

Çöplük gazı

Kriterler:

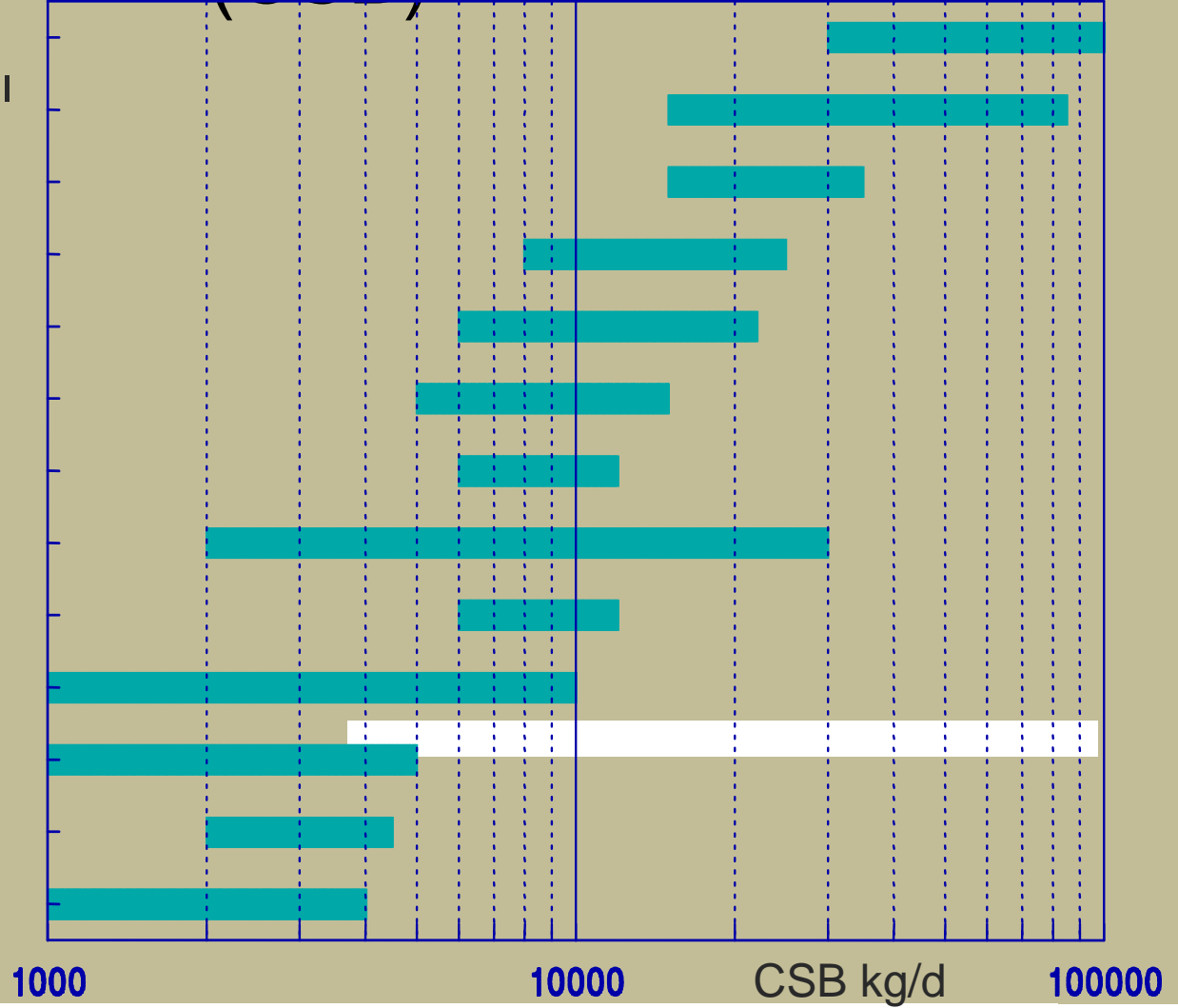
Çöplüklerin
büyüklüğü,
sayısı,
çalışma süresi
teknolojisi (tecrit var mı?)

Çeşitli özgenillerin sağladığı biyogaz hasılları

Çeşitli atık suların kimyasal oksijen ihtiyacı (CSB)

Kiremit/seramik fabrikası
Seluloz
Çürütme
Sitrik asit
Patates işleme
Nişasta endüstrisi
Şeker endüstrisi
Sütçülük işletmesi
Yoğuşum sıvıları
Kimya endüstrisi
Kağıt endüstrisi
Birahane
Meşrubat endüstrisi

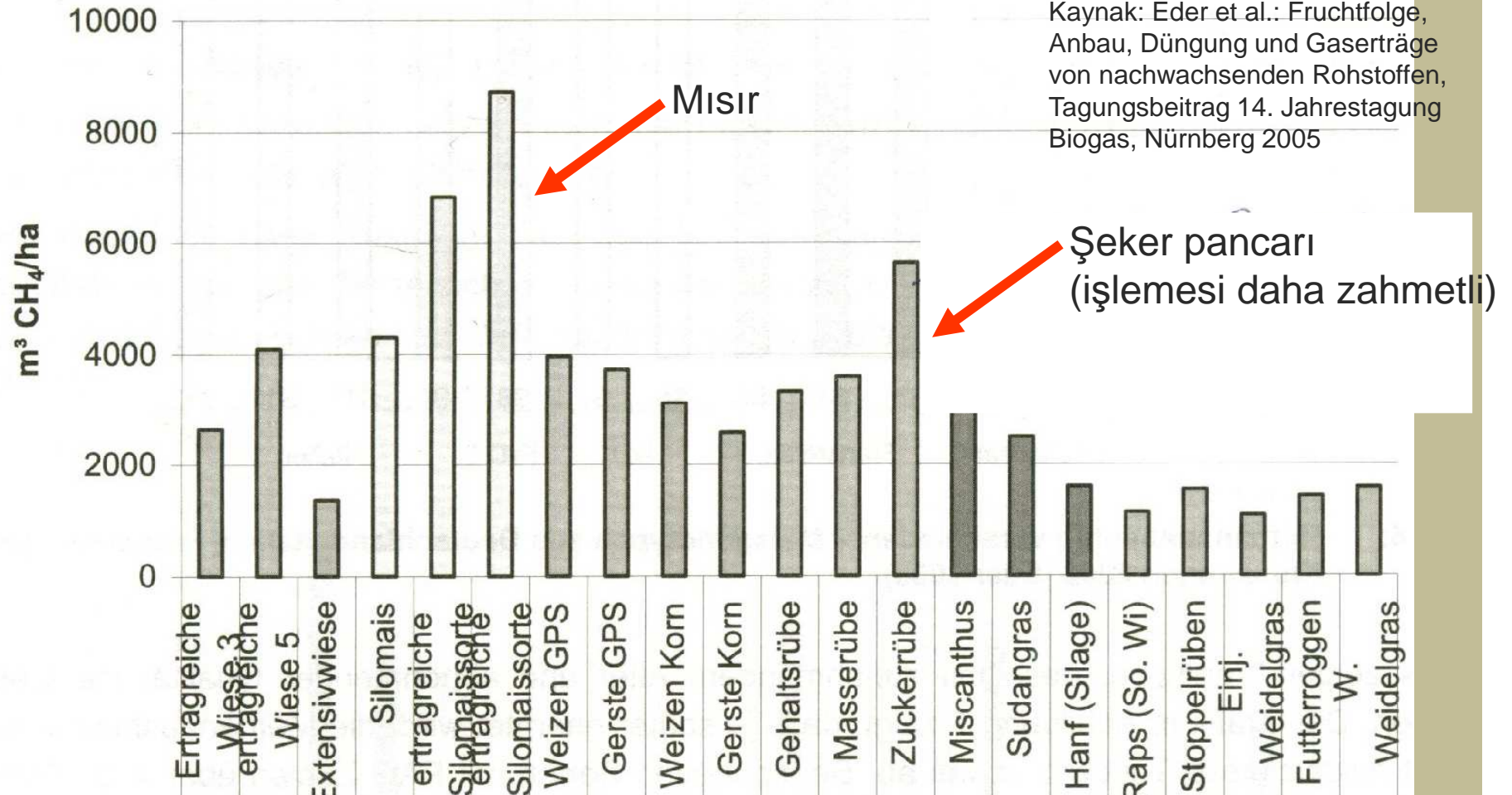
Özgeniller – Enerji hasılası

Biyogaz oluşumu

Özgenil	TS/KM	oTS/oKM	Biyogaz hasılası		CH ₄ -oranı
	[%]	[% TS]	m ³ /t FS	[m ³ /t oTS]	[hacim %]
Sığır gübre şerbeti	8-11	75-82	20-30	200-500	60
Kümes samanı	ca. 32	63-80	70-90	250-450	60
Mısır silajı	20-35	85-95	170-200	450-700	50-55
Bira posası	20-25	70-80	105-130	580-750	59-60
Patates tortusu	6 - 7	85-95	36-42	400-700	58-65
Meyve tortusu	2 – 3	ca. 95	10-20	300-650	58-65
Şerbetler	80 - 90	85-90	290-340	360-490	70-75
Meyve posaları	25-45	90-95	250-280	590-660	65-70
Biyo konteyneri	40-75	50-70	80-120	150-600	58-65
Gıda artıkları	9-37	80-98	50-480	200-500	45-61
Pazar çöpleri	5-20	80-90	45-110	400-600	60-65
Yağ filtresi kirleri	2-70	75-93	ca. 700	ca. 700	60-72
Biçilmiş yeşillikler	ca. 12	83-92	150-200	550-680	55-65

Özgenillerin ayrıntılı bilinmesi, başarılı bir proje uygulamasının önemli bir temelidir !

Yenilenebilir çeşitli hammaddelerin hektar başı metan hasılatları

Tarla otu çeşitleri - Mısır çeşitleri – Buğday/Arpa – Pancar çeş. - Çimen/Kenevir/Kolza/Pancar/Çimen çeş.

TÜRK-ALMAN
BİYOGAZ PROJESİ

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK
BAKANLIĞI

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und Reaktorsicherheit

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Bu proje Uluslararası İklim Girişimi'nin bir parçasıdır. Federal Alman Çevre, Doğa Koruma ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı bu girişimi Alman Parlamentosu kararı ile desteklemektedir.

Çeşitli tarımsal kullanım maddelerinin özgenil özellikleri

Özgenil	TS	oTS	N	NH ₄	P	Biyogaz hasılası		CH ₄ -oranı
	[%]	[% TS]		[% TS]		[m ³ /t FM]	[m ³ /t oTS]	[Vol. - %]
Ekonomik gübre								
Sığır gübresi şerbeti	8-11	75-82	2,6-6,7	1-4	0,5-3,3	20-30	200-500	60
Domuz gübresi şerbeti	ca.7	75-86	6-18	3-17	2-10	20-35	300-700	60-70
Sığır ahır samanı	ca. 25	68-76	1,1-3,4	0,22-2	1-1,5	40-50	210-300	60
Domuz ahır samanı	20-25	75-80	2,6-5,2	0,9-1,8	2,3-2,8	55-65	270-450	60
Kümes samanı	ca. 32	63-80	5,4	0,39	n.a.	70-90	250-450	60
Yenilenebilir hammaddeler								
Mısır silajı	20-35	85-95	1,1-2	0,15-0,3	0,2-0,3	170-200	450-700	50-55
Çavdar -Bitki silaj	30-35	92-98	4,0	0,57	0,71	170-220	550-680	ca. 55
Şeker pancarı	23	90-95	2,6	0,2	0,4	170-180	800-860	53-54
Yemlik pancar	12	75-85	1,9	0,3-0,4	0,3	75-100	620-850	53-54
Tatlı yem pancarı	12	75-85	1,9	0,3-0,4	0,4	75-100	620-850	53-54
Pancar yaprağı	16	75-80	0,2-0,4	n.a.	0,7-0,9	ca. 70	550-600	54-55
Çim silajı	25-50	70-95	3,5-6,9	6,9-19,8	0,4-0,8	170-200	550-620	54-55

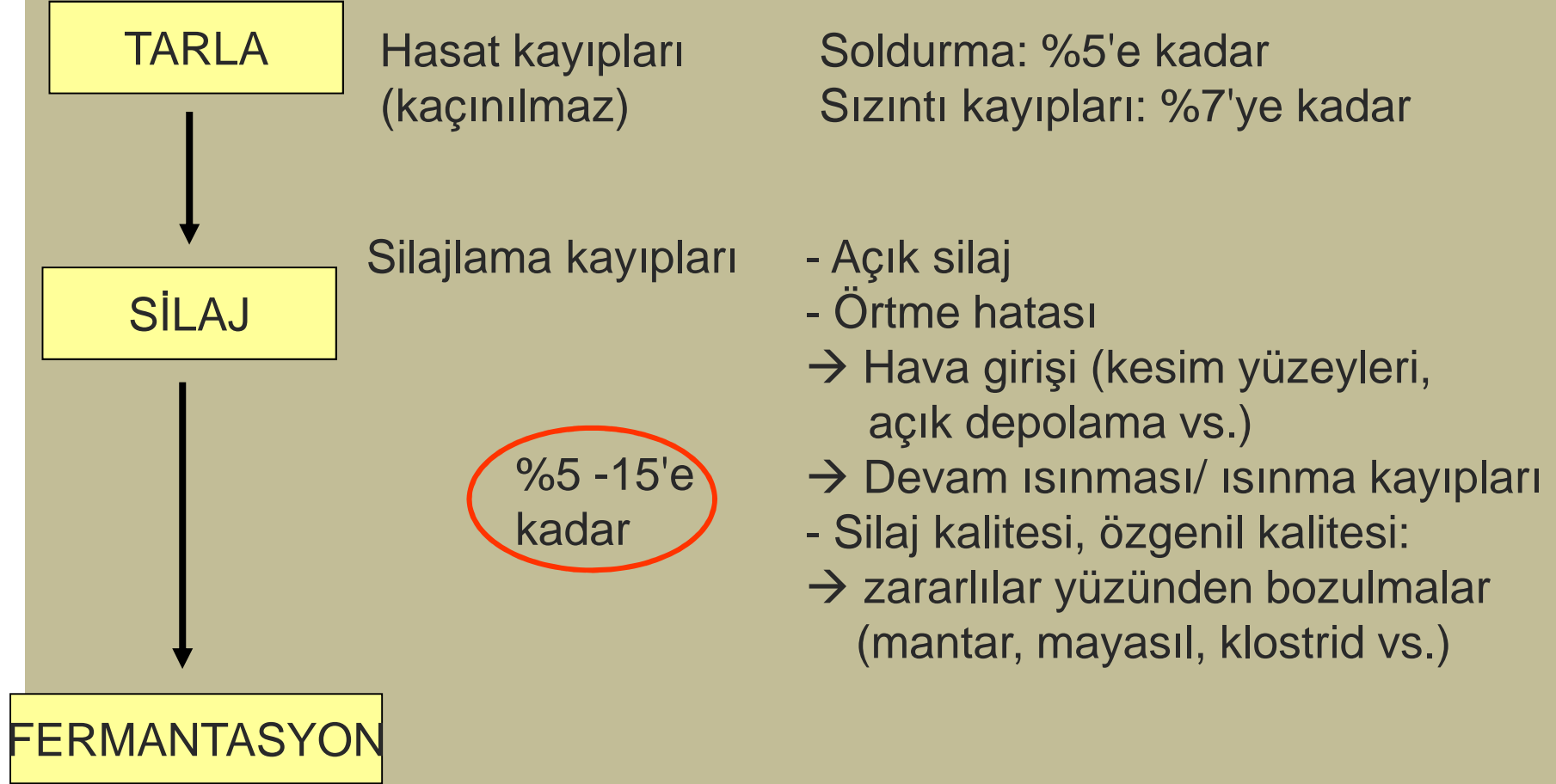
Kaynak: Handreichung Biogas, 2005

Bazı özgenillerin karbon indirgeme özelliği

Özgenil	Org. Madde indirgeme [%]
Ekonomik gübre	
Domuz gübresi şerbeti	54
Domuz gübresi şerbeti	40
Domuz gübresi şerbeti, ayrıştırılmış	
Süt ineği gübresi şerbeti, ayrıştırılmış	24
Sığır gübresi şerbeti	30
Sığır gübresi şerbeti ayrıştırılmış	
Boğa gübresi şerbeti	52
Tavuk gübresi şerbeti	67
Sığır ve domuz katı gübresi (organik işletme)	48
Ekonomik gübre + yenilenebilir hammaddeler	
Ambar mısırı silajı, ayçekirdeği küspesi,, Çayır otu silajı ve boğa sıvı gübresi karışımı	80

Kaynak: Handreichung Biogas, 2005

Özgenil/silaj kayıpları

Kaynak: Dr. Winkelmann, KWS Konferansı 2006

Özgenil/silaj kayıpları II

Kaynak: Dr. Winkelmann, KWS Konferansı 2006

Kesim boyunun / tane boyunun / hasat süresinin / odun payının etkisi

- Silaj mısırı: mümkün olduğu kadar küçük doğranmış
→ Yüzey artırma (yakl. 2-3 cm kesim boyu)
- Tahıl taneleri mümkün olduğu kadar ezilmiş olmalı
→ Yüzey artırma, hücre yapısının ezilmesi, daha iyi hasat
- Hasat zamanlaması: biyogaz kullanımı için en iyi zamanlama özgenile bağlıdır
- biyogaz özgenilleri için genellikle mümkün olduğu kadar erken hasat iyidir, çünkü o zaman daha az odunsu olur (Lignin çürütmeye elverişsizdir)
- Lif oranı / hemiseluloz: Çürütülemediğinden, ama yine de yer kapladığından, oranı mümkün olduğu kadar düşük tutulmalıdır, yerine göre açma işlemi yararlıdır

Engelleyici maddelerin etkisi

→ Prensip olarak bir özgenilin her içerik maddesi fazla yüksek

konsantrasyonlarda bakteriler için zararlıdır, örneğin:

- antibiyotikler
- dezenfeksiyon ya da solvent maddeler,
- bitki zehirleri,
- tuzlar ya da ağır metaller,
- fazla yüksek konsantrasyonlar halindeki eser elementler

Özgenil açma işlemi?

- Özgenillerde açma işlemi prensip olarak mümkündür
- örn. öğütücü ve lif ayırma makinesiyle (Lehmann Maschinenteknik firmasının bioextruder makinesi) mekanik veya termomekanik açma işlemi
- yüksek sıcaklıklar ve basınçlar hücrenin açılmasını sağlar
- Tesis üreticilerinin verdiği bilgiye göre daha yüksek gaz hasılası
- ön işlem için ek masraflar düşünülüp tartılmalıdır,
- daha enerji yoğun

Gübre şerbetsiz biyogaz üretiminde eser elementler?

- Gübre şerbetsiz biyogaz üretimi mümkün
- resirkülasyonda N, P zenginleşmesi gözlemlenmiştir
- gübre şerbetsiz tesislerle uzun vadeli deneyim pek yok
- pratikte gübre şerbeti ya da kullanılmış su ile destek olunur
- Mono çürüme işlemi halinde eser element eksikliği ihtimali vardır
- besin maddelerinin daha iyi dağılımı nedeniyle daha iyi özgenil karışımı

Çürüme artıklarının dökülmesi – gübre olarak kullanım

Çürüme artıklarının işlenmesi

Çürüme artıklarının kurutulması

- Daha az taşıma hacmi
- Teknolojik vakumlu buharlaştırma kullanılmakta. Kazanç: aynı blok ısı santrali atık ısıyla su oranında %10 azalma
- Satış ve nakliyatı mümkün ürün elde etme ihtimali

Ayırma (FAN Separatör, Alternatif: Santrifüj, bantlı pres)

- Çürüme artıklarının katı faz ve arıtma suyu olarak ayrılması
- Çürüme artıklarını problemsiz bertaraf edemeyen tesisler için elverişli
- Problem: ek harcama/zahmet
- Avantaj: katı madde bileşeninin hacmi daha azdır, sıvı gübre ya da atık su; kimi hallerde çürüme artıkları başka türlü dökülemez durumdadır

Çürüme artıklarının işlenmesi II

- Katı fazın kurutulmaya devam edilmesi ya da kompostlaştırılması
  - Daha az nakliye hacmi
  - Ayırma gerekli
  - Yerine göre özel toprakların üretimi
  - Satılabilir ürün
- Arıtma suyunun arıtılması
  - Filtrasyon teknikleri
  - Ters osmoz
  - Genellikle kötü deneyimler, gübre şerbetinde sümüksü tortular
  - Satılabilir ürün
- Sıvı fazların geri dönüştürülmesi
  - Tuz ve besin maddesi bakımından zenginleşme
  - Yerine göre amonyumdan arındırma gerekli
  - Bu konudaki deneyimler az

Çürüme artıklarının depolanması

- Beton ya da çelik variller (Wolf, Lipp)
  - Gübre şerbeti varilleri örtülü (biyogaz kazanımı) ya da açık (eski tesisler)
  - Tarımsal biyogaz tesisleri için elverişli
  - Problem: yakl. ½ yıl depolama kapasitesi öngörölmek zorunda (Alman mevzuatı)
  - Kullanım: en sık uygulama
- Kompostlaştırma
  - Ayırmadan ve/veya kurutmadan sonra
  - Daha az depolama kapasitesi gerekli
  - Genellikle çöplerin geri kazanımında
  - Daha fazla zahmet/harcama (ayırma, kompostlaştırma)

Örtülü çürüme artığı depoları

- Örtülü çürüme artığı depoları emisyonları azaltır ve çürüme artığı malzemesinin metan emisyonlarından yararlanılmasına imkan verir
- Tesis konseptine (özgenil kullanımı, kalma süresi, tesis teknolojisi, indirgeme dereceleri vs.) bağlı olarak ek metan kazanımı

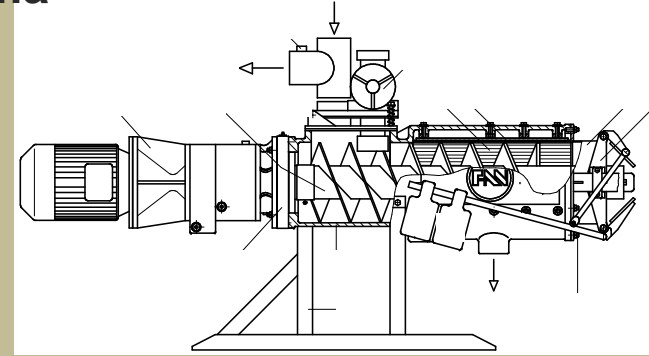

Çürüme artıklarının/ ürünün değerlendirilmesi

Sıvı gübre

Ayırma

Taze kompost

Kompost

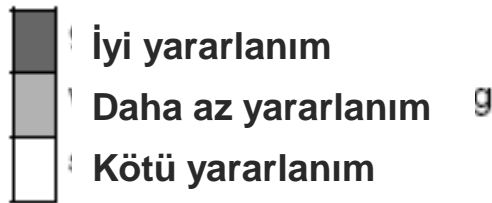
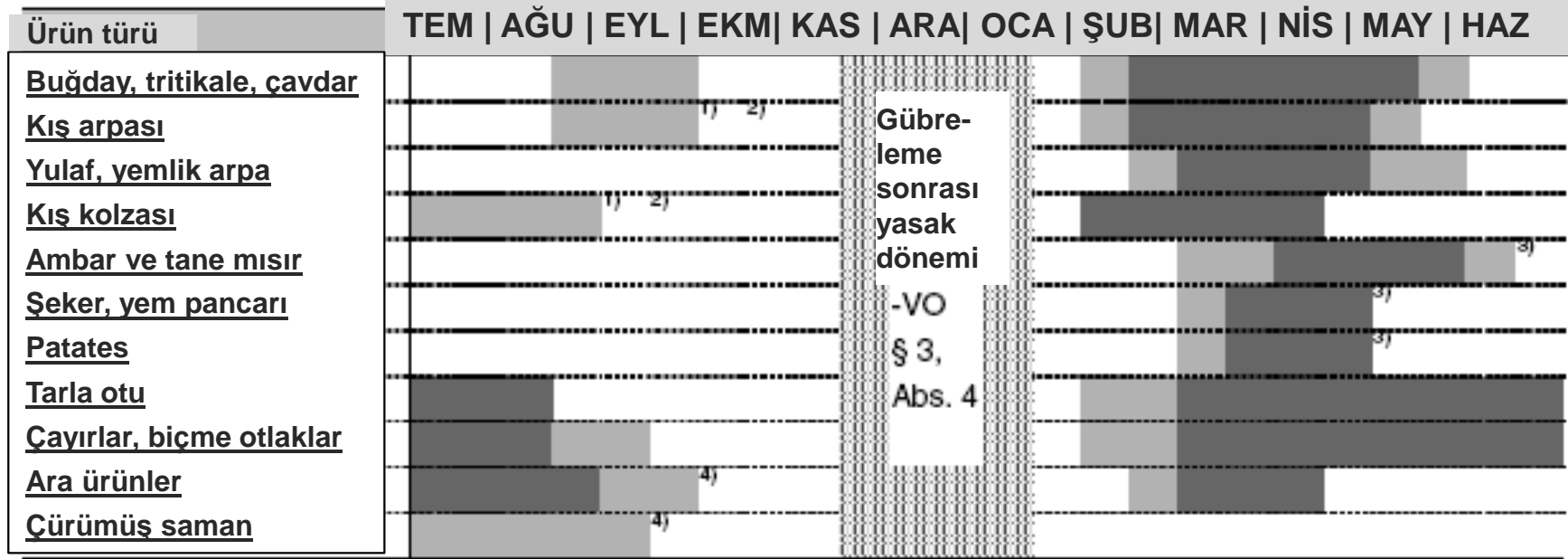

Çürüme artıkları/ürün değerlendirme Almanya'daki hukuksal zorunluluklar

Hukuk kuralı	İlgili özgenil
besin maddesi ile ilgili düzenlemeler	
DüV	tüm özgeniller
DüMV	tüm özgeniller, sadece tekrar dolaşıma sokulacaksa
zararlı madde ile ilgili düzenlemeler	
BioAbfV	AB Hijyen V direktifine tabi olmayan tüm biyoçöpler, yan fermentasyon maddesi olarak biyoçöp içeren çürüme artıkları
Ürün hijyeni ile ilgili düzenlemeler	
AB HijyenV direktifi	hayvansal kökenli özgeniller
DüMV	tüm özgeniller, sadece tekrar dolaşıma sokulacaksa
BioAbfV	AB Hijyen V direktifine tabi olmayan tüm biyoçöpler, yan fermentasyon maddesi olarak biyoçöp içeren çürüme artıkları

Kaynak: Handreichung Biogas, 2005

Çürüme artıklarının dökülmesi

- 1) Sadece N ihtiyacı varsa, hemen toprağa karıştırmalı
- 2) En fazla 40 kg hesaba katılabilir N
- 3) Mart ayında nitrifikasyon engelleyici ile, hemen karıştırılmalı
- 4) En fazla 40 kg hesaba katılabilir N, hemen karıştırılmalı

Kaynak: Handreichung Biogas, 2005

İlginiz için teşekkür ederiz!

Türk-Alman Biyogaz Projesi

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
And Sokak No: 8/11
06680 Cankaya/Ankara, TURKEY

T +90 312 466 7056

T +49 6196 79830 007

E biogas-tr@giz.de

I www.giz.de

I www.biyogaz.web.tr

Yazar:

Jaqueline Daniel-Gromke, Nadja Rensberg
Deutsches BiomasseForschungsZentrum (DBFZ)